

Oriental Journal of Philology**ORIENTAL JOURNAL OF PHILOLOGY**

journal homepage:

<http://www.supportscience.uz/index.php/ojp/about>**XENOLOGY AS AN IMPORTANT FACTOR IN MODERN FOREIGN LANGUAGE TEACHING****Umida Shukhratovna Mamatursunova***Trainee Lecturer**Department of Theoretical German Language Studies**Uzbekistan State World Languages University**E-mail: umidamamatursunova@gmail.com**Tashkent, Uzbekistan***ABOUT ARTICLE**

Key words: xenology, foreign language education, intercultural competence, tolerance, interactive education, contextual teaching, communicative method, empathy.

Received: 20.01.26**Accepted:** 21.01.26**Published:** 22.01.26

Abstract: The article provides a deep scientific analysis of the theoretical and practical significance of xenology in the process of teaching modern foreign languages. The content of the xenological approach, its linguistic, cultural and psychopedagogical aspects are considered, and its role in the formation of intercultural competence in foreign language lessons is highlighted. Based on practical examples and an analysis of scientific literature, it is shown that xenology is an important factor in increasing the effectiveness of foreign language teaching.

ZAMONAVIY CHET TILINI O'QITISHDA KSENOLOGIYA MUHIM OMIL SIFATIDA**Umida Shuxratovna Mamatursunova***O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti**Nemis tili nazariy fanlar kafedrasida stajyor-o'qituvchisi**umidamamatursunova@gmail.com**Toshkent, O'zbekiston***MAQOLA HAQIDA**

Kalit so'zlar: ksenologiya, chet tili ta'limi, madaniyatlararo kompetensiya, tolerantlik, interaktiv ta'lim, kontekstual o'qitish, kommunikativ metod, empatiya.

Annotatsiya: Maqolada zamonaviy chet tillarini o'qitish jarayonida ksenologiyaning (xenology) nazariy va amaliy ahamiyati chuqur ilmiy tahlil qilinadi. Ksenologik yondashuvning mazmuni, uning lingvistik, madaniy va psixopedagogik jihatlari ko'rib chiqilib, chet tili darslarida madaniyatlararo

kompetensiyani shakllantirishdagi oʻrni yoritiladi. Amaliy misollar va ilmiy adabiyotlar tahlili asosida ksenologiya chet tili oʻqitish samaradorligini oshiruvchi muhim omil ekani koʻrsatiladi.

КСЕНОЛОГИЯ КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР В ОБУЧЕНИИ СОВРЕМЕННОМУ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Умида Шухратовна Маматурсунова

Стажёр-преподаватель

кафедра теоретических дисциплин немецкого языка

Узбекский государственный университет мировых языков

E-mail: umidamamatursunova@gmail.com

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: ксенология, иноязычное образование, межкультурная компетенция, толерантность, интерактивное обучение, контекстное обучение, коммуникативный метод, эмпатия.

Аннотация: В статье представлен глубокий научный анализ теоретической и практической значимости ксенологии в процессе обучения современным иностранным языкам. Рассматривается содержание ксенологического подхода, его лингвистические, культурологические и психолого-педагогические аспекты, а также освещается его роль в формировании межкультурной компетенции на занятиях по иностранному языку. На основе практических примеров и анализа научной литературы показано, что ксенология является важным фактором повышения эффективности обучения иностранным языкам.

Kirish. Global kommunikatsiya va madaniyatlararo aloqalar kuchaygan XXI asrda chet tillarini oʻqitishning mazmuni tubdan oʻzgardi. Endilikda tilni oʻrgatish faqat grammatik va leksik bilimlarni berish bilan cheklanmay, balki madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirishga qaratilmoqda. Mazkur jarayonda ksenologiya – “begonalikni oʻrganish nazariyasi” alohida oʻrin tutadi. Ksenologiya notanish madaniyatni idrok etish, uni tushunish, baholash va unga nisbatan ongli munosabatni shakllantirish jarayonini izohlaydi.

Adabiyotlar tahlili. Xorijiy adabiyotlarda ksenologiya taʼlim jarayonida shaxsning “boshqa madaniyat vakiliga nisbatan ochiq munosabat” hosil qilishga xizmat qiluvchi nazariya sifatida yoritiladi. Masalan, Roche (1996) taʼkidlaydi: “Oʻquvchi begona madaniyatni

o'rganayotganda, u aslida o'zining dunyoqarashi chegaralarini kengaytiradi; ksenologiya esa ushbu jarayonni pedagogik boshqarish imkonini beradi" [Roche, 1996, 4-bet].

Ushbu ilmiy qarashlar chet tilini o'qitishda ksenologiyaning o'rni va funksiyasini o'rganish zarurligini ko'rsatadi. Maqolaning maqsadi – zamonaviy chet tili ta'limida ksenologiyaning nazariy asoslari va amaliy qo'llanilish mexanizmlarini tahlil qilishdir.

Ksenologiya bo'yicha eng muhim ilmiy manbalardan biri hisoblangan Roche (1996) chet tili ta'limining professionalizatsiyasi jarayonida ksenologik komponentning ajralmas rolini asoslab bergan. Muallifning fikricha, "til o'rganish – bu begona madaniyatga kirish" jarayonidir, shu bois ksenologiya ta'lim jarayonida shaxsiy-madaniy identifikatsiyaning shakllanishiga xizmat qiladi.

Lysenko (2012) esa ksenologiyani semiotik va fenomenologik asoslarda ochib, uni madaniyatlararo idrokning fundamental mexanizmi sifatida talqin qiladi. Bu yondashuv til o'rganuvchi shaxsning "begonalikka nisbatan psixologik tayyorgarligi"ni shakllantirishni zarur deb hisoblaydi.

Chet tilini o'qitish metodikasi bo'yicha zamonaviy tadqiqotlar ham ksenologik yondashuvning ahamiyatini tasdiqlaydi. Masalan, Sanaqulov (2021) interaktiv va kontekstual metodlar til o'rganishda madaniyatlararo bilimlarni shakllantirishning muhim vositasi ekanini ta'kidlaydi.

Bogolepova (2020) madaniyatlararo kompetensiyani chet tilini o'qitishning "strategik komponenti" deb baholaydi.

Shuningdek, lingvostranovedenie bo'yicha mavjud adabiyotlar (Haydarov, 2022) ksenologiya bilan uzviy bog'liq bo'lib, til darslarida madaniy ma'lumotlarni berishning nazariy asosini tashkil etadi.

Tadqiqot quyidagi metodologik jihatlariga tayanadi:

- nazariy manbalar tahlili – ksenologiya, lingvostranovedenie, madaniyatlararo ta'lim konsepsiyalari;
- komparativ tahlil – turli metodik yondashuvlarning ksenologiya bilan integratsiyasini solishtirish;
- amaliy tajribalar sharhi – chet tili darslarida ksenologik komponentlardan foydalanish misollarini o'rganish;
- interpretatsion yondashuv – madaniyatlararo kompetensiya shakllanishi psixologik jarayon sifatida talqin qilindi.

Natijalar. Tadqiqot amaliy va nazariy tahlillar asosida quyidagi ilmiy natijalarni aniqladi.

Ksenologiyaning ta'limiy funksiyalari

Tahlil shuni ko'rsatdiki, ksenologiya:

- o'quvchilarda madaniyatlararo tafakkurni shakllantiradi;
- begona madaniyatni "xavf" emas, "bilim manbai" sifatida qabul qilishga o'rgatadi;
- psixologik moslashuvchanlik, ijtimoiy-emotsional idrok, empatiya kabi ko'nikmalarni rivojlantiradi.

Roche (1996) ta'kidlaganidek, "Begona madaniyatni o'rganish jarayonida o'quvchi o'ziga ham boshqacha nazar bilan qaray boshlaydi" [Roche, 1996]. Ushbu ilmiy fikr til o'rganuvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ksenologiyaning kuchli ta'sirini tasdiqlaydi.

Ksenologik yondashuvning dars mazmuniga ta'siri

Amaliy dars tajribalari ko'rsatdiki:

- ksenologik elementlar bilan boyitilgan darslar o'quvchilarning qiziqishini sezilarli oshiradi;
- madaniyatlararo mavzularning kiritilishi kommunikativ kompetensiyani rivojlantiradi;
- interaktiv metodlar (rol o'yinlari, madaniy vaziyatlar) ksenologiyani amaliyotga tatbiq etishda samarali hisoblanadi.

Lingvostranovedenie elementlarining qo'llanishi esa o'quvchilarni madaniy kontekstda muloqot qilishga tayyorlaydi.

O'quvchilarning psixologik rivojlanishiga ta'siri

Ksenologik yondashuv qo'llanilgan guruhlarda:

- madaniyatlararo empatiya yuqori darajada shakllandi;
- tolerantlik, ochiq fikrlik, muloqotga tayyorlik rivojlandi;
- stereotiplar kamayib, ijtimoiy moslashuvchanlik oshdi.

Bu natijalar Lysenko (2012)ning ilmiy xulosasi bilan hamohang, "Boshqa madaniyatni anglagan shaxs jamiyatda mo'tadil va barqaror kommunikator sifatida shakllanadi" [Lysenko, 2012].

Muhokama. Ksenologiya zamonaviy ta'limning faqat filologik emas, balki psixopedagogik asosini ham tashkil etadi. Bu yondashuv chet tilini o'rganish jarayonini insoniy munosabatlar doirasiga olib kiradi.

Ksenologiyaning didaktik qiymati:

- til o'rganuvchi shaxsning madaniyatga nisbatan ongli pozitsiya egallashiga imkon berishi;
- kommunikativ kompetensiyani madaniy komponent bilan boyitishi;
- o'qituvchiga darsni kontekstual, mazmunan boy shaklda tashkil qilish imkonini berishidir.

Shu bilan birga, ksenologiya amaliyotga to'laonli kirishi uchun:

- metodik qo'llanmalar yaratish,
- o'qituvchilarni maxsus tayyorlash,
- kompetensiyani baholash indikatorlarini ishlab chiqish zarur.

Mazkur yondashuv kelajakda chet tillarini o'qitishda madaniyatlararo ta'lim paradigmasini markazlashtirishga zamin yaratadi.

Xulosa. Tahlillar shuni tasdiqladiki, talaba tilni haqiqiy kommunikativ vaziyatlarda qo'llashni aynan boshqa madaniyatni tushungan holda samarali o'zlashtiradi. O'rganilayotgan tildagi badiiy matnlar, real hayotiy dialoglar, madaniy unsurlar, etnografik tasvirlar va ijtimoiy-tarixiy ma'lumotlar ksenologiya vositalari sifatida til bilimlarining mazmunan boyishiga olib keladi. Bu esa kommunikativ kompetensiya, pragmatik savodxonlik va madaniyatlararo sezgirlikni shakllantirishga yordam beradi.

Chet tilini o'qituvchi pedagog uchun ksenologiya, avvalo, o'quv jarayonini mazmundor va ko'p qirrali tashkil etish imkoniyatini beradi. O'qituvchi tilni o'rgatish bilan birga, o'quvchilarda boshqa madaniyatga nisbatan hurmat, bag'rikenglik, ochiq dunyoqarash ham shakllantiradi. Ta'lim jarayonida «madaniyatlar to'qnashuvi» emas, balki madaniyatlar o'zaro boyishiga xizmat qiladigan yondashuv ustuvor bo'ladi.

Shu bois, ksenologiya zamonaviy chet tilini o'qitishning samaradorligini oshiruvchi metodik asos bo'lib, uni o'quv dasturlariga integratsiya qilish global ta'lim standartlari bilan uyg'un natija beradi. Mazkur yondashuv asosida shakllangan o'quvchi nafaqat til biladi, balki uni haqiqiy muloqotda to'g'ri, madaniyatga mos qo'llay oladi. Natijada, til – aloqa vositasidan tashqari – madaniy o'zaro anglashuv va xalqaro hamkorlik ko'prigiga ham aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Roche, J. (1996). Professionalizing Second-Language Teaching: Culture and Xenology. CORE. <https://core.ac.uk/download/pdf/12174449.pdf>
2. Lysenko, V. (2012). Xenology as the Study of the "Foreign". Mykolas Romeris University. <https://ojs.mruni.eu/ojs/societal-studies/article/download/751/709>

3. Mamatursunova, U. Sh. (2025). Nemis tilini o'qitishda ksenologiya tushunchasi. Qo'qon DPI Ilmiy xabarlar. <https://ilmiyxabarlar.kspi.uz/index.php/journal/article/download/4765/3448>
4. Sanaqulov, M. (2021). Chet til o'qitish metodikasida zamonaviy metodlar. Cyberleninka. <https://cyberleninka.ru/article/n/chet-til-oqitish-metodikasida-zamonaviy-metodlar>
5. Bogolepova, S. V. (2020). Sovremennye podkhody k obucheniyu inostrannomu yazyku. Institut Lingvisticheskix Issledovaniy. https://iling-ran.ru/library/sborniki/for_lang/2020_13_2/9.pdf
6. Haydarov, A. A. (2022). Tillar o'qitish metodikasi va ta'lim texnologiyalari. Buxoro davlat universiteti. https://uniwork.buxdu.uz/resurs/14156_2
7. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Лингвострановедение>.